

John STOREY. Cultural Theory and Popular Culture - An Introduction. New York: Routledge, 2018, ISBN: 978-0-415-78663-8 (pbk), 302 sayfa.

Dr. Alim Koray CENGİZ*

John Storey'nin Babil Yayınları tarafından 2000 yılında Türkçe yayınlanan 'Popüler Kültür Çalışmaları - Kuramlar ve Metotlar' adlı eserinin ilk baskısı 1997 yılında İngilizce olarak gerçekleşmiş ve daha sonra 1998, 2000, 2006, 2009, 2012 ve 2015 yıllarında gözden geçirilerek ve eklemeler yapılarak yeniden yayınlanmıştır. Kitabın sekizinci son baskısı ise 2018 yılında gerçekleşmiş ve ilk baskı ile karşılaştırıldığında ise hem içerik olarak hem de sayfa sayısı olarak büyük bir değişime uğramıştır. Aynı zamanda, çalışma son haliyle daha derli toplu bir görünüm vermektedir. Son basımda Storey kitabı 12 bölümde ele almakta ve her bölümde popüler kültüre ait kavramsal alt konu başlıkları altında değerlendirmeler yapmaktadır. Bu arada kitapla ilgili inceleme çalışmasına başlamadan önce John Storey hakkında bazı bilgiler vermek hem yazarı tanımak hem de kitabın içeriğini anlamak açısından faydalı olabilir. Storey, İngiltere'de Sunderland Üniversitesinde Sanat ve Yaratıcı Endüstriler Fakültesinde görev yapmış ve kültürel çalışmalar, kültür kuramı, kültürel tarih, popüler kültüre kuramsal ve tarihsel yaklaşımlar, kültürel bellek, kimlik, tüketim, gündelik yaşam konularında çalışmalar yapan bir araştırmacıdır. Bu eserinde, popüler kültür konusunu kuramsal açıdan ele aldığı ve içerikte de çok miktarda

örneklemelerle fikirlerini ortaya koyduğu görülmektedir. Dolayısıyla da kitabın kuramsal açıdan ağırlıklı sosyolojik ve antropolojik, görsel açıdan da güzel sanatlara ilişkin unsurları içerdiğini söyleyebiliriz;

'Popüler kültür nedir?' adlı birinci bölümde önce kültürün genel bir tanımını irdeleyen Storey daha sonra 'ideoloji' başlığı altında film, şarkı, roman gibi çalışmalara bundan böyle bir ideolojinin gözünden bakacağımızı belirtmektedir. 'Popüler kültür' başlığında ise kitle kültürü, yüksek kültür ve popüler olanla ilgili bilgi verirken sınıfsal konuları Marx, Gramsci ve bir başka popüler kültür yazarı John Fiske'nin fikirleri eşliğinde tartışmaktadır. 'Öteki olarak popüler kültür' alt başlığında ise popüler kültür kavramını tanımlamanın güçlüğü ve anlamın sabit olmadığı üzerinde durur. 'Anlamın bağlamsallığı'nda ise popüler kültürün enstrümanlarını ve argümanlarını yeterince anlayabilmek için bağlamın bilinmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

'Kültür ve medeniyet geleneği' adlı ikinci bölümde endüstriyelleşme ve kentleşme ile birlikte kent yaşamının evrilmesini ele alan Storey, 'Matthew Arnold' alt başlığında ise Arnold'un '*Kültür ve Anarşi*' adlı çalışmasıyla birlikte devlet ve otorite kavramları eşliğinde işçi sınıfları arasında kültürün yaşam alanını ve

* Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Sosyal Antropoloji, Hatay/Türkiye, cengiz.koray@yahoo.com

akışını irdelemektedir. F.R. Leavis'in, 1930'larda kentlerde başlayan kültürel kriz incelemesini ise 'Leavisizm' başlığıyla değerlendiren yazar, hızla değişen dünyada saf kültürün izlerinin geçmişte aranması eğilimine dikkat çekmiştir. Burada Hollywood filmleri ve reklamlar üzerinden kültürel analizleri de okuyucuya bakış açısı kazandırması bakımından önemli. Aynı bölüm içerisinde ABD'de İkinci Dünya Savaşı sonrası sermaye piyasası ve entelektüel çevrelerin kültür dünyasına bakışını incelerken kitle kültürü ve halk kültürünü karşılaştırmayı da ihmal etmediği görülmektedir.

'Kültürcülük' adlı üçüncü bölümde yazar 1950 ve 1960'ların kültürel atmosferini Richard Hoggart, Raymond Williams, E.P. Thompson, Stuart Hall ve Paddy Whannel gibi kültür kuramcılarının fikirleri eşliğinde değerlendirmiştir. Bu bölümde, sanat ve işçi sınıfı ilişkisini, Thompson'un İngiliz işçi sınıfının ortaya çıkışına işaret etmesini, Hall ve Whannel'in günümüz dünyasında geçmişten bugüne sanatın ve sanat üretiminde anlamın değişimine olan vurgularını görüyoruz. Storey'nin her bir alt başlıkta aslında kuramcılar eşliğinde kültürü ve hatta popüler kültürü anlamada edebi eserler, filmler, şarkılar ve gençlik kültürü gibi pek çok enstrüman ve argümanın geçmişten günümüze geniş bir zaman aralığını kapsayacak şekilde kapsamlı bir perspektifle değerlendirilmesini vurguladığını söylemeliyiz. Aslında, şu ana kadar olan ilk üç bölüm kültürel çalışmaların evrimine ilişkin.

Dördüncü bölümün başlığı ise 'Marksizmler'. Storey önce 'Klasik

Marksizm' alt başlığı ile işgücü, üretim ve kültür arasındaki temel ilişkiyi ele alır; William Morris'in İngiliz Marksizmi bölümünde ise Marksizmin İngiltere'deki yansımalarının endüstriyel değişimler ve işgücü üzerinden okunduğu görülmektedir. 'Frankfurt Okulu / Ekolü' adlı bölümde fikir akımının ortaya çıkışı, New York serüveni ve akımın Eleştirel Kuram'la ilişkisi yine akımın öncü isimleri olan Theodor Adorno, Walter Benjamin, Max Horkheimer, Leo Lowenthal ve Herbert Marcuses üzerinden değerlendirilmiştir. Bu bölümü en ilgi çekici kılan ise gerçek kültür ve kitle kültürü arasındaki karşılaştırmalar ve klasik müzik eserlerinin reklamlardaki yansımalarına toplu bakış. 'Althusseryanizm' bölümünde, Louis Althusser'in kültür ve popüler kültür üzerinde yaratmış olduğu etkiyi ideoloji kavramı kapsamında, reklamlara ait metinsel analizlerle okuması ise oldukça betimleyici. 'Hegemonya' adlı bölümde kavramın Gramsci tarafından ortaya koyulmasından yola çıkılarak popüler kültürdeki yeri ele alınmıştır. 'Post-marksizm ve kültürel çalışmalar' bölümünde ise klasik Marksizmin özellikle feminizm, postmodernizm, postyapısalcılık ve Lacan'cı psikoanaliz gibi kuramların gelişimi kapsamında okunmasını önermektedir.

Psikoanaliz adlı beşinci bölüm kapsamında Freud'cü psikoanalizde ilk olarak Freud'un bilinç ve bilinçdışı kavramları üzerinden metin analizinin nasıl yapıldığı, Lacan'cı psikoanalizde ise Lacan'ın Freud'un kuramını yapısalcılık ile birlikte okuması ele alınmaktadır. Storey, burada Lacan'ın

insanın yaşamını üç bölümde (ayna, fort da oyunu ve Oedipus kompleksi) ele alışını simgesel olarak değerlendirecek bu süreçlerin bireyin gündelik yaşamını ve toplumları nasıl etkilediğini tartışır. ‘Sine-psikoanaliz’de sinemanın karakterlerine cinsiyetçi bakışı ve söylemi ele alınmıştır. Burada popüler sinemanın konuları ele alışını Freud’un ‘scopophilia’ yani görmekten ve bakmaktan zevk alma kavramı ile ele alır. Bu bölümün son yazısında ise Zizək’in Lacan üzerinden ‘fantezi’ ve ‘arzu’ kavramlarını değerlendirmesini görüyoruz.

Yapısalcılık ve post-yapısalcılık adlı altıncı bölüm pek tabii ki Ferdinand de Saussure’ün dili tanımlamak için kullandığı ‘gösteren’ ve ‘gösterilen’ kavramlarıyla başlayıp Levi-Strauss’un mitleri çözümlemesi ile devam eder. Bu bölümün ilgi çekici bir başka yanı da Will Wright’ın Western filmlerini yapısalcılık kapsamında ele alış ve filmlerin zaman içindeki evrimine bakış. Söz konusu yapısalcılık olunca Roland Barthes’ın Fransız popüler kültüründeki görsel malzemeleri imgeler ve işaretler ile okumasına da tanıklık ediyoruz; Paris Match dergisindeki ‘Fransız Asker’ okuması olmazsa olmazlardan. Post-yapısalcılıkta ise anlam devamlı değişir mottosu üzerinden Derrida’nın ‘*differance*’ kavramı ele alınıyor. Foucault için açılan başlıkta yazarın bilgi ve söylemin güç üretebilme gücünü Storey, günümüzdeki politik söylemlerin analizinde okuyabilmeyi ortaya koyuyor. Bu bölümün sonunda yer alan ‘Panoptik makine’ adlı bölümde yine Foucault’nun, Bentham’ın ‘panoptikon’

kavramını incelemesi yer almaktadır. Storey, herkesin ve her şeyin izlenebilmesini panoptikon kavramı ile birlikte televizyon şovları ve dergiler üzerinden değerlendirmiştir. Bunların en bilineni ise ülkemizde ‘Biri Bizi Gözetliyor’ olarak yer alan ‘Big Brother’ ve güncelliğini hala koruyan ünlülerin yarıştığı ‘I’m a celebrity, get me out of here’ adlı televizyon programları; programın Türkiye televizyonlarındaki karşılığı ise ‘Survivor’.

‘Sınıf ve sınıf mücadelesi’ adlı yedinci bölüm son baskıda ilk kez yer almaktadır. ‘Sınıf ve popüler kültür’ alt başlığında Storey, sınıf ayrımının hayatın her alanında var olabileceğine işaret edip bunu da popüler kültürle ilişkilendirmektedir. ‘Kültürel çalışmalarda sınıf’ alt başlığında ise kültürel çalışmaların sınıf kavramı olmaksızın ele alınamayacağını vurgulamaktadır. ‘Sınıf mücadelesi’ başlığı altında ise yazar, Marks’ın maddi yaşamın üretim şeklinin sosyal, politik ve entelektüel yaşam sürecini genel olarak etkilemesi savını da ekleyerek yakın geçmişte arkaik bir kavram olarak ele alınan sınıf kavramının günümüz kapitalist toplumları içerisinde yeniden değerlendirilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. ‘Sınıf ayrımı olarak tüketim’de pek tabii ki Bourdieu üzerinden ‘haz’ kavramı ve sınıfsal tüketimlere değinirken ‘Sınıf ve popüler kültür’de spor ve oyunlar üzerinden İngiliz iktisadi ve sosyal yaşamında popüler kültüre giden yolu görüyoruz. ‘Meritokrasinin ideolojik görevi’ bölümünde neoliberal ekonomilerin ve eğitim sisteminin karmaşık yapısına yine sınıf penceresinden bakmaktadır.

‘Cinsiyet ve Cinsellik’ adlı sekizinci bölümde ‘feminizmler’ alt başlığı altında dört farklı feminizmi açıklar. ‘Sinemada Kadın’ başlığında ise kadının sinemada görünme halleri ve ‘Beyaz dizi okumaları’nda ise bir zamanlar Türkiye’de de çok popüler olan kadınların romantik serileri okumalarına popüler kültürün ışığı altında eleştirisi getirmektedir. ‘Dallas izleme’ adlı başlıkta bir zamanlar tüm dünyada fırtına gibi esen dizinin izlenme oranının altında yatan sebeplere değindiğini görüyoruz. Yine bu bölümde kadın dergilerinin popüler kültür eşliğinde arzu edileni sunması ele alınıyor. Storey, feminizmin geleceğine ‘post-feminizm’ başlığı altında bakarken feminizmin tek başına okunmasının eksik kalacağını düşünerek buraya ‘Erkek çalışmaları ve maskülenlik’ başlığını da eklemiştir. Bu bölümün son konusu ise Türkiye’de henüz pek yaygın olmamakla birlikte nadiren de olsa akademik çevrelerde çalışılan Eşcinsellik Kuramı (Queer Theory).

‘İrk, ırkçılık ve temsiliyet’ adlı bölümün alt başlığında Storey’nin antropolojik bakış açısıyla ilk elden ırk kavramının reddiyesini ortaya koyarak bir sonraki bölümde de ırk kavramının ve ideolojisinin Batı orjinli ortaya çıkışına vurgusunu ve bir yandan da sınıfsal değerlendirmesini görüyoruz. ‘Oryantalizm’ isimli alt başlık altında da Avrupa ve ABD emperyalizminin, kavramın gelişimine yol açtığını okuyucuya göstermektedir. Batı sinema dünyasının Doğuya bakışını ise popüler kültürün argümanları ile ve Türk sinemaseverlerin bir dönem pek de aşına olduğu başta ‘Rambo’ ve ‘Müf-

reze’ gibi Vietnam savaş filmleriyile yapması ise son derece ilgi çekici. ‘Beyazlık’ (Whiteness) adlı bölümün ardından ele aldığı ‘kültürel çalışmalar’ alt başlığında bu tür çalışmaların ırkçılığın engellenmesine katkı sağlayacağını vurgulamaktadır.

‘Postmodernizm’ barındırdığı karmaşık anlamsallıktan olsa gerek kitabın en fazla alt başlığa sahip bölümü. Yazar, bölüme kavramın ortaya çıkışı ile başladıktan sonra plastik sanatlar, yazın ve müzik dünyasından Pablo Picasso, James Joyce, T.S. Eliot, Virginia Wolf, Bertolt Brecht ve Stravinsky’nin tarzları itibarıyla klasik eserler dünyasından sıyrılmasıyla giriş yaparak Andy Warhol’un pop art kavramı ile devam etmektedir. Storey, kavramı Jean François Lyotard, Jean Baudrillard, Fredric Jameson gibi araştırmacıların çalışmalarına atıflar yaparak da ortaya koymaya çalışmaktadır. ‘Postmodern müzik’te hip hop ve rap müziğinin farklı kültürlerin fragmanlarını taşıyarak ortaya çıkışını ve tanımlanamazlığını belirlerken televizyon dizi ve filmlerinin metinsel ve radikal eklektik yapısıyla postmodernizme katkı sağladığını da belirtir. Bu bölümün son üç alt başlığı olan ‘Postmodernizm ve değerlerin çoğulculuğu’, ‘Küresel postmodernizm’ ve ‘Kültür yakınlaşması’nı aslında birlikte değerlendirmek daha iyi bir yaklaşım olacaktır. Küreselleşmenin yerel kültürlerle nasıl etkilediğini televizyon dizileri, reklamlar ve reklam panoları üzerinden okuması son derece aydınlatıcı.

‘Popüler Kültürün Maddeselliği’ adlı bölümün ‘Maddesellik’ alt başlığı

ğında araştırmacı maddi kültürü burada popüler kültür olarak okuduğunu belirtmektedir ve cep telefonları, giysiler, oyuncaklar, bisikletler, CD'ler, DVD'ler, arabalar, oyunlar, dergiler, bilgisayarlar, spor malzemeleri, gece kulüpleri gibi pek çok kavram ve nesnenin popüler kültür kapsamında maddi kültür unsurları olarak okunabileceğini bizlere gösterir. 'Aktör olarak maddesellik'te ise 'aktör-ağ' kuramına göre eyleyen ve etkileşime girenin sadece insanlar olmadığını aynı zamanda nesnelere olduğunu belirtir ve 'küresel dünyada maddi nesnelere' alt başlığında kültürün tek başına nesnelere ibaret olmadığını ve daima sosyal, maddi ve göstergesel olarak anlaşılması gerektiğini ifade etmektedir. Maddi kültür ile ilgili Türkçe'ye tercüme edilen tek eserin 2016 yılında İş Bankası Yayınları tarafından yayınlanan Ian Woodward'ın 'Maddi Kültürü Anlamak' adlı çalışması olduğunu düşündüğümüzde maddi kültür ile ilgili bu bölümün popüler kültür incelemesi yapacak araştırmacı ve öğrenciler için yararlı olacağını söyleyebiliriz.

Popüler Kültür'e neredeyse bir son söz de sayılabilecek olan 'Popülerin politikası' adlı on ikinci bölümde Storey, halk kültürü, yüksek kültür ve popüler kültür arasındaki tartışmalı mecrada artık doğru ve yanlışın çok net olmadığını belirtirken popüler kültürün günümüz dünyasında mali ekonomi ve kültürel ekonomi içinde seyrettiğini söyleyerek popüler kültürün semiyotik bir savaş alanı olduğunu da eklemiştir. Dolayısıyla da bu bölümde Michel de Certeau, Roland Barthes, Pierre Bourdieu, John Fiske ve Stuart

Hall'u birlikte anması anlamlı. 'Post-marksist kültürel çalışmalar: hegemonya yeniden' alt başlığında toplumların yeniden üretimlerini sağlamak için gruplar veya sınıflar arasındaki mücadele ile şekillenmeleri vurgusu üzerinden üretim ve tüketim ilişkilerinin yeniden değerlendirilmesi gerektiğine atıf yaptığını görüyoruz. Aslında, kitabın genelinde Marksist kültür yorumcularının hem kültüre hem de popüler kültüre kuramsal açıdan nüfuzlarını Storey'nin kaleminden hissetmemek mümkün değil.

Her bölümün sonunda 'notlar' ve 'detaylı okuma' önerileri (further reading) diye bir bölüm olduğunu da ekleyelim. 'Detaylı okuma'da Storey, atıf yaptığı yazarların temel eserlerini referans olarak okuyucuya sunuyor. John Storey'nin "Kültürel Kuram ve Popüler Kültür - Bir Giriş" adlı kitabının, kültür ve popüler kültürle ilgili disiplinlerarası çalışmalar yapan - Antropoloji, Sosyoloji, Halkbilim, Edebiyat, Sinema ve Televizyon, vd. - araştırmacıları ve öğrencileri için oldukça faydalı bir yayın olduğu açık ve eserin kapsamlı son halinin bir an önce dilimize kazandırılması da bir o kadar yararlı olacaktır.